Region Stockholm

9

Yttrande över motion 2021:13 av Matthias Hudl Waltin (S) om Hälsosam och klimatsmart mat som huvudalternativ i Region Stockholms alla verksamheter

HSN 2021-0952

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Hälsoutveckling
Johanna Lindberg

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-09-30

HSN 2021-0952

Yttrande över motion 2021:13 av Matthias Hudl Waltin (S) om Hälsosam och klimatsmart mat som huvudalternativ i Region Stockholms alla verksamheter

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motionen Hälsosam och klimatsmart mat som huvudalternativ i Region Stockholms alla verksamheter. I motionen föreslår Matthias Hudl Waltin (S) att Region Stockholm inför en policy för hälsosam och miljövänlig samt klimatsmart kost liksom att olika krav ställs på redovisning och upprättande av mål per måltid avseende klimatpåverkan.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2021:13 av Matthias Hudl Waltin (S)

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i folkhälsoberedningen.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Tjänsteutlåtande över motion 2021:13 överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

Motionären har gett förslag om minskad klimatpåverkan genom införande av en policy för hälsosam och miljövänlig samt klimatsmart kost. Vidare att krav ställs på mat- och måltidsleverantörer att redovisa klimatpåverkan. Därtill att Region Stockholm upprättar mål för klimatpåverkan per måltid. Motionären refererar till Världsnaturfondens (WWF) klimatbudget för mat

i koldioxidekvivalenter och relaterar dessa till Region Stockholms uppsatta mål samt redovisning av koldioxidekvivalenter per måltid i regionens miljöredovisning. Vidare refereras till att klimatpåverkan från patientmåltider är 4 - 5 gånger större än vad som kan anses vara hållbart inom WWF:s mål.

Motionären yrkar att:

Region Stockholm inför en tydlig policy som etablerar hälsosam, miljövänlig och klimatsmart kost som huvudsakligt måltidsalternativ i alla sina verksamheter.

Matleverantörer i alla Region Stockholm verksamheter ska på ett enkelt och tydligt sätt redovisa klimatpåverkan av sina matprodukter.

Region Stockholm har som mål att uppnå en klimatpåverkan per måltid som ligger inom 1,5 gradersmålet för global uppvärmning.

Måltidsleverantörer, egna eller upphandlade, i alla Region Stockholms verksamheter ska på ett enkelt och tydligt sätt redovisa klimatpåverkan av sina matprodukter och att detta kravställs i upphandlingsunderlaget.

Överväganden
Hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN) arbetar aktivt med miljöfrågor och är i allmänhet positiva till förslag som kan utveckla detta arbeta. Regionstyrelsen ansvarar för regionens övergripande styrdokument inom hållbarhetsfrågor, som HSN:s arbete utgår ifrån. En regionövergripande hållbarhetspolicy samt hållbarhetsstrategi är under beredning och inväntas innan eventuella nya beslut fattas. Den nya nämnden, klimat- och hållbarhetsnämnden (KHN), från juli 2021 kommer hantera strategiska miljöfrågor.

Vad gäller mat och måltider inom hälso- och sjukvården så behöver miljöbedömningar av detta balanseras med patienternas hälsa och förutsättningar att läka och tillgodogöra sig medicinsk behandling och inte jämföras med mål för friska personer. Måltider som ger tillräckligt med energi, protein och näring är viktiga för återhämtning och tillfrisknande eftersom det kan minska risken för följdsjukdomar, trycksår, undernäring

och depression och kan vara en förutsättning för att medicinsk behandling ger önskad effekt. Mat och näring på sjukhus är därmed i första hand en fråga om patientsäkerhet och måltiderna bör utgöra grunden för nutritionsomhändertagandet och värderas på samma sätt som annan medicinsk behandling.

Rekommendationer för vad som bör serveras till patienterna inom hälso- och sjukvården definieras i Nationella riktlinjer för måltider på sjukhus från Livsmedelsverket 2020, i vilka miljöaspekter är beaktade. Livsmedelsverkets beskriver en måltidsmodell med sex aspekter för måltidskvalité, i vilken matens miljöpåverkan är en del samt att den ska vara god, trivsam, näringsriktig, säker och integrerad i vårdverksamheten. Vidare finns avsnitt om praktiska tillämpningar av hållbara livsmedelsval. Det betonas att måltider som är hållbara för både hälsan och miljön bidrar till att nå flera av målen i Agenda 2030 samt är en viktig del av regionernas hållbarhets- och folkhälsoarbete.

En ny avtalstext om måltider som gäller för akutsjukhusen[1] från 2020 förtydligar användningen av Livsmedelverkets nationella riktlinjer. Innehållet togs fram i samverkan med Region Stockholms Måltidsnätverk, i vilket akutsjukvård, geriatrik och psykiatri är representerade och avtalskraven har beaktats i mat- och måltidsupphandlingar i flera sjukhusverksamheter.
Avtalsskrivningen har fortsatt att vidareutvecklats och anpassats för att användas i all relevant hälso- och sjukvårdsverksamhet. Dessa skrivningar ska ingå i de nya avtalsmallarna för LOU och LOV och implementeras vartefter avtalen revideras.

Sedan flera år tillbaka finns också särskilda miljökrav om minskat matsvinn och andel ekologisk mat avseende patientmåltider i alla relevanta hälso-och sjukvårdsavtal. Det finns ett styrdokument Plan för hållbara patientmåltider gällande för åren 2018-2021 för koncernens sjukhusverksamheter med liknande men utökade krav som kopplar till mål och indikatorer i Region Stockholms (fd Stockholms läns landstings) miljöprogram för 2017–2021 (LS 2015–0092) för patientmåltider. Planen gäller emellertid inte privata vårdgivare.

I motionen föreslås krav på redovisning av klimatpåverkan från mat- och måltidsleverantörer i Region Stockholm. Det är emellertid vårdgivarna som ansvarar för krav riktade till mat-och måltidsleverantörer. Hälso- och

[1] Ej gällande för S:t Görans sjukhus vars avtal ej omförhandlades vid tidpunkten.

sjukvårdsförvaltningen (HSF) kommer att se över frågan om hållbarhetskrav i avtal i enlighet med kommande regionövergripande styrdokument, hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi.

Motionären föreslår att Region Stockholm har mål om en klimatpåverkan per måltid inom 1,5 gradersmålet för global uppvärmning. Denna typ av redovisning kan emellertid inte utföras eftersom Region Stockholm inte har fullständiga data. Region Stockholm har data kring koldioxidekvivalenter för totalt inköpta livsmedel och serverade måltider, det vill säga livsmedel och måltider som serveras både till frukost, lunch, mellanmål och middag. Region Stockholm har endast uppgifter kring antalet serverade lunch- och middagsmåltider, vilket medför att en korrekt beräkning av koldioxidekvivalenter per måltid inte kan utföras i dagsläget. I Region Stockholms miljöredovisning beräknas resultatet utifrån antal lunch- och middagsmåltider och koldioxidekvivalenter per måltid överskattas således.

Den samlade bedömningen har sin utgångspunkt i konsekvenser för patienten. I övrigt ses fördelar för miljön och inget hinder för att krav och mål i riktning mot 1,5 gradersmålet skulle kunna ställas på övriga livsmedel och måltider som serveras inom Region Stockholms verksamheter, vilka riktas till andra målgrupper. Det kan exempelvis handla om anhöriga, personal och besökare på sjukhus som köper livsmedel och måltider inom sjukhusets restauranger och automater. Det kan också handla om befolkningen i stort och de livsmedel som finns i kiosker och automater i anslutning till tåg- och tunnelbanestationer. Detta ligger emellertid utanför avtalsområdet för beställning av vård men kan beaktas i den regionövergripande hållbarhetspolicyn och hållbarhetsstrategin.

Även vad gäller patientmåltider kan en strävan vara i riktning mot 1,5 graders målet under förutsättning att patientsäkerhet väger tyngst. Vad gäller vissa patientgrupper kan justeringar i denna riktning sannolikt påbörjas redan nu.

Nämnden föreslår fullmäktige att avslå motionen, mot bakgrund av att mat och näring på sjukhus i första hand är en fråga om patientsäkerhet och att miljöpåverkan beaktas i styrdokument som används i Region Stockholm, Nationella riktlinjer för måltider på sjukhus, samt att en hållbarhetspolicy och strategi för Region Stockholm är under beredning.

Ekonomiska konsekvenser
Förslag till beslut bedöms få oförändrade ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Förslag till beslut bedöms få oförändrade konsekvenser för patientsäkerheten.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Förslag till beslut förväntas få oförändrade konsekvenser för jämlik och jämställd vård eftersom nuvarande förtydligande i avtal kring nationella riktlinjer för måltider på sjukhus är en viktig del i arbetet för jämlik hälsa.

Miljökonsekvenser
Förslag till beslut bedöms få oförändrade konsekvenser för miljön eftersom nuvarande förtydligande i avtal kring nationella riktlinjer för måltider på sjukhus är en viktig del i arbetet för en hållbar utveckling.

Administrativa konsekvenser
Förslag till beslut bedöms få oförändrade administrativa konsekvenser.

Johan Bratt
Tf. hälso- och sjukvårdsdirektör

Magnus Thyberg
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Regionstyrelsen

Godkänd av Johan Bratt, 2021-09-30

Region Stockholm

Regionfullmäktige

MOTION
2021-03-23

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Hälsosam och klimatsmart mat som huvudalternativ i Region Stockholms alla verksamheter

Maten vi äter och hur vi producerar den har avgörande betydelse för människors och planetens hälsa. Stockholms läns folkhälsorapport år 2019 visar t.ex. att 16% av alla dödsfall i regionen orsakas av ohälsosamma matvanor. Stora förändringar måste göras för att undvika både minskad livslängd, miljöförstöring och en fortsatt negativ klimatpåverkan (Willet *et al.*).

Resultaten från EAT-Lancet-kommissionen visar de vetenskapliga målen för hållbar och hälsosam kost som fungerar inom planetens gränser för mat. Rapporten främjar kost bestående av en mängd olika växtbaserade livsmedel, med låga mängder djurbaserade livsmedel, raffinerade korn, högt bearbetade livsmedel och tillsatta sockerarter och med omättade snarare än mättade fetter.

Det är fullt möjligt och nödvändigt att etablera matvanor som främjar människors hälsa och stödjer miljö- och klimatmässig hållbarhet. En stor mattransformation kommer endast att uppnås genom breda åtgärder som inkluderar en betydande förändring mot hälsosamma kostvanor, stora minskningar av livsmedelsförlust, matsvinn och avfall, samt stora förbättringar av livsmedelsproduktionsmetoder. Flera aktörer i Stockholm län bör ta en tydlig ställning i frågan om hälsosam och klimatsmart kost. Region Stockholm som ansvarar för hälso- och sjukvård i Stockholms län måste ta en ledande roll i frågan om hälsosam och klimatsmart mat.

Region Stockholms miljöprogram 2017 - 2021 har som målsättning att det ska serveras hållbara patientmåltider i landstinget år 2021. Matfrågan beskrivs som komplex eftersom den berör bl.a. områden som klimat, giftfri miljö, biologisk mångfald och kampen mot global antibiotikaresistens. Ett av delmålen i miljöprogrammet är att klimatpåverkan från patientmåltider, räknad i koldioxidekvivalenter (CO_2e), ska ha minskat med 20 procent år 2021 i jämförelse med år 2016.

Världsnaturfonden WWF har satt en klimatbudget för mat (One Planet Plate). Denna klimatbudget visar hur mycket klimatpåverkan våra måltider kan ha för att vi ska kunna nå målet om maximalt 1,5 graders global uppvärmning. Budgeten är 11 kg koldioxidekvivalenter (CO_2e) per vecka. För en lunch eller middag blir det i snitt 0,5 kg koldioxidekvivalenter (CO_2e) per måltid.

Region Stockholms miljöredovisning 2019 visar att klimatpåverkan från patientmåltider (kg koldioxidekvivalenter/portion) har minskat med 15 procent från 2.8 kg (CO_2e) /portion (2016) till 2.4 kg (CO_2e) /portion (2019). Klimatpåverkan från patientmåltider är således 4 - 5 gånger större idag än vad som kan anses vara hållbart inom 1,5 gradersmålet. För att uppnå en hållbar klimatpolitik gällande måltider behöver Region Stockholm följaktligen öka ambitionsnivån betydligt.

Socialdemokraterna i Region Stockholm yrkar därför:

Att	Region Stockholm inför en tydlig policy som etablerar hälsosam, miljövänlig och klimatsmart kost som huvudsakligt måltidsalternativ i alla sina verksamheter.
Att	Matleverantörer i alla Region Stockholm verksamheter ska på ett enkelt och tydligt sätt redovisa klimatpåverkan av sina matprodukter.
Att	Region Stockholm har som mål att uppnå en klimatpåverkan per måltid som ligger inom 1,5 gradersmålet för global uppvärmning.
Att	Måltidsleverantörer, egna eller upphandlade, i alla Region Stockholms verksamheter ska på ett enkelt och tydligt sätt redovisa klimatpåverkan av sina matprodukter och att detta kravställs i upphandlingsunderlaget.

Matthias Hudl Waltin (S)

Referenser:

- Stockholms läns Folkhälsorapport 2019 https://www.folkhalsoguiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsorapporten/rapporter-pdf/folkhalsorapport_191113_webb_korr.pdf

- Willet *et al.*, *Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems*, Lancet (British edition) [0140-6736] 393 10170 p.447-492 (2019)

- Miljöprogram 2017 – 2021; https://www.sll.se/globalassets/6.-om-landstinget/hallbarhet/miljo/miljoprogram_2017-2021.pdf

- WWF Klimatgräns för en måltid; https://www.wwf.se/mat-och-jordbruk/matkalkylator/

- Region Stockholms Miljöredovisning 2019; https://www.sll.se/globalassets/6.-om-landstinget/hallbarhet/miljo/region-stockholm-miljoredovisning-2019.pdf